

Nro. 9.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBÖL.

*Költ Bétsben Januar. 29-dik napjan 1796-ik
esztendőben.*

B é t s.

Felséges Fejedelmünk hadi szorgos gondolatjai és foglatosságai közt sem felejtkezik el a' szenvedő emberiségről a' betegekről. A' jelenvaló hólnapnak 18 dik és 25-dik napjain, mind a' közönséges ispotályt, mind a' szülő-bolondok és törvénytelen ágyakból származott gyermekeknek házait meg látogatta, mindenütt különös kegyelmességét mutatta, és a' leg kissebb környülállásokról is tudakozodott. A' közönséges ispotálynak mostani tudós és érdemes Directora, a' practica orvosi tudománynak közönséges tanítója, *Frank Cs. Tanácsos Úr*, minden

úton módon azon erőlködik, hogy a' közönséges ispotályban eddig uralkodott hibákat meg jobbithassa. E' végre következő rendelkezéseket tett az alsó Austriai fő kormányzó szék meg edgyezésével:

I. Hogy a' beteg házakban tiszta és egészséges levegő legyen, a' betegek betegségeknek neme szerént osztásának fel, az ott lévő orvos Doctorok és kézi orvosok jó reggel látogassák meg betegeiket, hogy ekképen meg ebéd előtt két három 's több órával bé adhassák a' betegeknek a' gyógyító szereket. II. Hogy a' chyrurgica operatióknak különös szobák rendeltessenek, ne' hogy mint eddig történt, a' betegek jelen létekben vitessenek azok végbe. III. Hogy a' jövő Februarius kezdetén, a' közönséges ispotályba is bé vitessen a' nem régiben meg jobbitatott katonai pharmacopoea, az az, a' gyógyító szerek készítésének módja. IV. Akár óltsó akár drága legyen a' kenyér, mindenkor egyarányú mértékű kenyerek legyen a' betegeknek. V. A' bolondok házában a' sok szüségtelen ámyékszékek bé tsukattassanak, 's azok helyett ülő székek rendeltessenek, a' mellyeket minden estve ki kell üresíteni, és jól meg tisztítani. VI. A' bolondok háza távolabb fog építeni, kőfállal körül vétetni, és a' bé rekesztetett hely fűvel és fákkal bé ültettetni, hogy ekképen a' meg háborodott elmejű betegek is kívül járkálhassanak, és friss levegő eget szivhassanak bé. VII. A' tehetősebb és elméjekben kevésbé meg háborodtaknak számokra különös szobák fognak rendeltetni. VIII. Minekelötte az illy örült emberek a' közönséges bolondok házában bé vitetnének, szüség lészzen az őket gyógyító orvosoknak betegjeik nyavalyájának historiáját, és vélek való bánásának módját feljegyezni, 's bé küldeni. IX. Minden héten leg alább

egyszer a' környűállásokhoz képest töbzför is értekezni, fog *Franke* úr az ispotálybeli orvosokkal a' betegek nyavalyáinak uralkodó symptomáiról, változáfaikról, és a' ritkább 's nehezebb betegségekről velek edjűtt tanátskoznifog. X. Az ispotályban lévő personális státusnak magaviséletéről különös laistromot fog tartani a' Director; az olyan beteg gondviselők, a' kik vagy magoktól a' betegek-től, vagy rokonjaiktól valamit kívánnak, vagy aján-dékokat vesznek, vagy pedig az orvosok rendelések ellen a' betegeknek italt 's nyalánkságokat adnak, leg ottan elbotsátatnak szolgálatjokból. XI. A' közönséges ispotályban lévő orvos Doctoroknak seb orvosoknak, és practi-cánsoknak meg nem engedtetik, hogy az ott lévő szakáts-nál egyenek. XII. Kutyt sem lészzen szabad oda bé vinni. XIII. A' Director úrnak különös engedelmé nélkül senkinek sem lészzen szabad a' bolondok házába bé menni.

A' *Bétsi* polgárok a' Gr. *Klerfayt* fő hadi vezér el-lenségeinken vett gyözödelmeit halván, a' múlt Nov. 10. kén egy háláadó és örvendező levelet küldöttek hozzája, és mind ebben, mind a' *Vorunser* nevét viselő Austriai sza-bad sereg fel állításában, completirozásában és tartásában különös hivséget mutattak Fels. Urunkhoz. — Gr. *Kler-faytnek* ide lett szereztsés érkezése után (a' ki még most is itt múlat, és nem is tudatik, mikor fog az ármádiához menni), bizonyos személlyekből álló deputatusokat küldöttek hozzája e' folyó hólnapnak 19-dik napján, a' kik az egész polgárság nevében meg tisztelték e' nagy héróst, 's ezer szereztsét kívántak tovább is folytatóndó hadi ve-zérségéhez. Gr. *Klerfayt* természeteti szelidségével jósa-gával és alázatosságával fogadta a' küldötteket, nagyon

meg közfönte eránta mutatott szives hajlandóságokat, és továbbra is ajánlotta szolgálatajokra való, készségét.

Hadi Környüldállások.

Az el múlt Decemberben, *Kray* Cs. K. és *Marceau* Fr. Generálisok közt szerzett fegyver szünés következő tzik-kelyekből áll. I. Dec. 31-ik napjától fogva semmi ellenségeskedés ne legyen a' két hadakozó ármadiák közt, és a' mellyik azt el akarja kezdeni, 10 nappal előbb adja a' másiknak tudtára. II. Ennek a' jelentésnek irotnak kell lenni, és egy hadi tizt által kell által küldeni, a' ki is a' 10 napoknak el teléséig zálogúl ott maradjon. III. Mind a' két ármádia és külső örron álló seregek azon helyben maradjanak, a' mellyben eddig vóltanak: mindazáltal egymás hir adása mellett azt is meg változtathatják. IV. Edjik rélzról sem lehet olyan helyekbe bé menni a' mellyekből a' másik el nem ment. V. Szabad nem lészzen a' portázóknak magok lineaján túl menni. VI. Az Austriai kölső örron álló seregek mostani lineájokba maradnak *Ekkenhavizentöl* fogva *Koppsteinig*, *Zimmerbachig* és ott *Veilertöl* fogva a' *Blies* vizéig. VII. A' Fr. seregek *Niederdiebachi*, *Mannebachi*, *Forsthausi*, *Gellveileri*, *Arveilleri* s. a' t. lineáikban fognak maradni. VIII. A külső vigyázó seregek által el nem foglaltatott helységek ennekutánna is üressen maradnak.

Egy *Ehrenbreitsteini* levélből azt olvassúk, hogy ámbár mindent requisitio alá vetettenek légyen is a' Frantziák; meg is mindazáltal olly nagy szükség vagon a' *Treviri* és *Koloniai* választó fejedelemségekben, hogy kén-telenek a' Fr. seregek a' *Mozel* folyó vizén túl magokat által húzni. Ugyan onnan iratik, hogy a' két ármadiák közt lett meg edggyezés szerint már most szabadosan men-

nek a' *Rénus* vizén az eleséges hajók, és mind a' Cs. K. mind a' Frantzia seregek, azok t. i. a' mellyek a' *Rénus* környékén feküsznek, nagyobb bőséggel ditsekedhetnek, mint ditsekedhettek ennek előtte.

A' *Brüsseli* levelek beszélik, hogy a' két ármádiák közt szerzett fegyver nyugvás az Austriai Belgiumban fekvő Fr. seregeknél is ki hirdettetett, 's keményen megtiltatott, hogy leg kissebb ellenségeskedést se mutassanak a' Cs. K. seregek eránt. —

A' *Rénus* felső környékéről jött tudósításokból olvassuk, hogy a' fegyver szünésnek idejétől fogva olly nyajasan, olly barátságosan bánnak egymással a' két ellenséges ármádiák, mintha leg kissebb gyűlölség sem lett volna közöttök; a' gyakorta öszve menni szokott hadi tisztek szüntelen a' békességről beszélgetnek egymással, mindnyájan egyenlő módon kívánják Európának közönséges tsendességét.

A' *Biponti* hertzezségnek nagyobb része még most is a' Frantziák hatalma alatt vagyon, a' kik mivel ott is erős hészületeket tésznek, és tétetnek, könyvező szemekkel panaszólkodnak a' lakosok eddig szenvedett, és, ha békesség nem talál lenni, ennekutánna is szenvedendő nyomorúságaikról, és semmit nem ohajtanak annyira, minthogy a' két ármádiák közt szerzett fegyverszünés előjáró postája lehessen Európa meg háborítatott tsendessége, és békessége helyre állásának.

Frantzia Ország.

Az úgy nevezett *Porte-Feuille Politique* nevű *Párisi* közönséges újság, illyetén meg jegyzést adott ki a' hadakozó fejedelmek és a' Fr. Respublik közt szereztetendő békességnek környülállásarról: „Az Angliai király Parlá-

mentomba küldött maga kinyilatkoztatásából és a' Fr. fő kormányzó maga meg határozásából nyilván ki tettett, hogy mind a' két hatalmasság és nemzet hajlandó legyen a' békeségre. De igen sok nehézségek és akadályok adják elő magokat, minekélőtte annak tökéletességre való menetelét reménylhetnénk. A' *Párisi* Directorium különös tractára szeretne menni a' *Londoni* udvarral, mint a' minéműre lépett a' *Berlini* és *Madritti* udvarokkal. Ellenben az *Ángliai* király a' *Bétsi* és *Pétersburgi* udvarokkal tett szoros alliantziája szerént, nem tsak magának, hanem szövetségeseinek is tsendességet, egy szóval egész Európának közönséges békeséget akar szerezni, következésképen hanemha a' *Londoni* udvar kívánságait tellyesítjük, el kerülhetetlenül újabb táborozás fog következni.—*Miranda* Fr. Generalis, a' ki t. i. miért? miért nem? számkivetésbe küldetett, hanem az útban az őrizet keze alól el szökött, *du Mesniből* egy levelet irt a' Directoriumhoz, mellyben ezt az ókát adja tselekedetének, hogy ő mint emberséges ember 3 esztendeig tartott üldöztetése és rab-sága alatt tsinált adósságainak ki fizetésére akart az által időt nyerni. Végtére azon kéri a' Directoriumot, hogy jól tudván ő gyanúsághan való esetét, nem kívánja, hogy az ellene hozatott utólsó végezést vissza vegye, hanem tsak azt, hogy adjon nékie a' *Koppenhágába* való menetelre szabattság levelet. Továbbá azon is esedezik, hogy fizettesse ki azon summát, mellyel a' Respublika néki tartozik, és azt a' kárt is potoltassa ki, mellyet lovainak, szekereinek, és bútorjainak el vételek által néki az előbbi kormányzó Ágonsei és Commissáriusai okoztanak.

Hoche Generalis, a' ki a' napnyúgoti 3 ármádiáknak fő kormányzója téttetett, *Párisból Angersbe* ment, ho-

lett ennekelőtte való fő kvartélyja volt és most is vagyon. Nagyon hízkelkedik magának a' kormányfűk azzal, hogy ezen vezér hatalmának ki szélesitetése után véget fog vetni a' *Vendei* és *Choansokkal* való hadakozásoknak. De ő maga tart a' szeréntsétlenségtől, kiváltképen minekutánna a' *Stofflet* *Vendei* ármádiája a' hazájokba vissza tért emigránsokkal nagyon meg szaporodott volna.

A' Fr. ofztályoknak nagyobb részében nem akarnak az ifjak az ármádiához menni, azt mondván, hogy ha egy millio 400000 fegyveres népe van a' Respublikának, a' mint eleitől fogva ditsekedett a' kormányfűk, nintsen reájok szűksége, nem egy két hatalmasságon, hanem egész Európán diadalmat vehet azzal. Hogyha pedig, így szólnak továbbá, ez a' rettentő hadi nép annyira meg fogyott, hogy 300000 ember ellen semmit nem mivelhet, mondja meg minékünk, hová lett az a' sok ember, a' kiket 4 ezrtendőktől fogva az Ország határaitra küldözött. Akárminéű végek lett azoknak, ők azzal nem gondólnak, és nem is akarnak egy olly hadban szolgálni, mellynek szerző oka a' negédség és fűsvénység.

Charette felől az a' hir támadt *Párisban*, hogy elfogattatott volna a' pátrióta seregek által; de a' későbbi tudósítások meg tzáfolván ezt a' hirt, azt mondották, hogy tsak néhány tiztjei estenek légyen rabságba, és már által is adattak a' katona Commissiónak. Önnön maga *Charette* egy olly erős sántzokkal körülvétetett tábor helyen fekszik 18000 emberből álló ármádiájával, mellyhez nem egy könnyen lehet hozzá jutni. — Úgy mondatik, hogy *Camus* fel nem válalta a' politzia miniszerséget, és hogy ezen hivatallal a' *Douay Merlin* kínál-

tatott legyen meg, a' törvényekre ügyelő ministerség pedig *Treillhardnak* fog adattatni.

Jan. 8-dik napján illyetén foglalatú irást küldött a' Directorium az 500 személyből álló ifjú tanátshoz: „A' jó erkölcsök a' szabattság védelmező bástyája, mellyek nélkül semmi erejek nintsen a' törvényeknek, egefzlen meg romlottak a' Respublikában. Addig is mig jobb nevelés alkotmánya állitatna fel, szükség lész az erköltstelenségnek, melly napról napra mind veszedelmesebb ez ifjakra és katonákra nézve ellent állani; a' törvénytévőnek kötelessége az atyákat, anyákat és férjeiket segiteni az erköltstelenségnek meg gátolásában. A' mi kevés törvényeink tsak bizonyos localis és politica rendelkezésekből állanak, ollyatén fenytő törvényekre is szükségűnk vagyon, a' mellyek az illyetén bűnöket ne tsak karakterizálják, hanem meg is büntessék.”

Közönségesen az egész nemzet béketelenkedik, 's morog az erőltetett költsön vétel ellen; a' kereskedők azzal vigasztalják magokat, hogy annál drágábban fogják árúikat adni, következésképen az ő tőlök el vétetett költsön pénzt is a' szegénységnek kell meg fizetni. Sokan sokáig utottak futottak, 's ezer akadályokkal küszködtek, a' mig a' reájok vettetett summát ki szerezhatték; soknak egész elztendeig sints annyi jövedelme, mint a' mennyit fizetni kéntelenítettett. Innen vagyon, hogy akármerre forduljon valaki, mindenütt átókkal szitokkal, 's panaszkodásokkal telnek meg fülei.

Nagy Britannia.

A' Jo reménység hegyének el vétele által a' napkeleti Indiában lévő Hollandus örökségeknek el vételére magoknak szabados utat nyitottak az Ánglusok, és egymás után

el is fogják azokat fzedegezni. Leg közelébb a' *Ceyloni* szigetnek erősségét, *Tricomalet*, vagy *Triconomalet*, holott igen szép és olly tágas kikötő hely vagy on, mellyben 100 nagy hajó könnyen el-férhet, tettek magokévé. a' mellyről épen azon nap tétetett officialis jelentés *Londonban*, a' mellyen a' *Wallisi* hertzezné egy szép és egészséges hertzeg asszonykát szült e' világra. Ennél a' szigetnél allig vólt gazdagabb örökségek a' Batavusoknak a' napkeleti Indiában, holott a' természet igen gazdag és bő adományokat ajándékozott az emberi nemzetnek, nevezetessen fügét, szöllöt, narantsot, tzitromot, nádmézet, dohányt kiváltképen pedig riskását, szegfüvet és szere-tsendiót's annak virágját, mellynek drága illatja nem tsak a' szárazra, hanem a' tengerre is ki hát, és távolról be-tölti a' tengeri utazóknak orrokat.

Spanyol Ország.

A' múlt hólnapnak 22-dikén *Madridba* küldetett *Réme* Fr. divisionalis Generalis, olly véggel, hogy a' Respublika nevében által vegye a' *Sz. Domokos* szigetének Spanyolokhoz tartozott részét. Mind ő. mind a' Fr. Agens *Hermann* audientziára botsáttattak a' király eleiben. — *Alava* Admiralis a' kórmányára bizatott Spanyol flottával Nov. 28-dikán utnak indúlt 's úgy mondják, hogy *Californiába* fog menni (California Ámerikának észak felé fekvő része, mellyet *Drake* Ferentz *Erzsébet* Angliai királyné uralkodása alatt fel találván, azt új *Albionnak* nevezte. Lakosai fekete Indusok és vitéz emberek) az ott lévő Ánglusok által el foglaltatott tartományoknak vissza vételekre. — Egy Német Országi közönséges levél azt beszéli, hogy a' Spanyolokkal szerzett békességben azt ígerte a' Fr. Respublika a' *Madritti* udvarnak, hogy Ángliával elébb békes-

ségre nem lép, míg a' Spanyoloknak 'vil'za nem szerzi *Gibráltárs*. Talán itten is bé tellyesedik ama deák példa beszéd: *Promissis satur quilibet esse potest*, az az: *Nem lehet meg is igérni meg is adni.* — Egy 100 hajóból álló Ángliai kíséző flotta, *Cornwallis* vezérlése alatt *Kadiksz* mellett el menvén, a' szoros tenger mellett megállapodott, és fel nyilt szemekkel vigyáz a' *Kadiksz* kikötőhelyben tartózkodó Fr. flottára; hanem ez is nagyon vigyáz megára, 's nem könnyen engedi magát, ha el kerülheti, keleptzébe ejtetni.

A' Spanyol szerzetes rendék dolgában ki rendelt Commissió széllyel oszlott, és leg kissebb szó sints azoknak meg kevesítésekről; sőt két Frantzia Országból ki költözött, *Trappe* rendéből valá szerzetes atyáknak meg engedte a' király, hogy ne tsak le telepedhessenek Országában, hanem ennekfelette klastromot is épithessenek *Aragóniának Maella* nevű helységében.

Olasz Ország.

A' közelebb múlt szombaton költ *Bétsi* udvari diariumban következő jelentéseket olvasunk az Olasz Országi hadi környülállásokról. A' *Genuai* tudósítások szerint eléggé izegnek mozognak a' Fr. seregek, mellyeknek egy része *Tzéva* felé indúlt, *Schérer* Generalis *Nittzáb* utazott olly véggel, hogy a' Directoriumnak ott lévő biztosaival személyessen beszélhessen, és meg tehesse a' szükséges rendelkezéseket.

Ezek a' Fr. Commissariusok egy hirdetményt tétetvén közönségessé, mellyben azt hannják a' Genuai népnek szemére, hogy az Austriai seregek által hátra hagyatott magazinumokat, fegyvereket, bagázsiákat el foglalták, holott a' Fr. katonáknak vólt azokhoz leg nagyobb jussok. E' mellett azt

parantsólják a' *Genuaiaknak* a' Directorium nevében, hogy az Austriai ármádia által közönségesen, vagy a' katonák által hátra hagyatott vagyonjaikat, mellyeket vagy el ragadoztak, vagy el adták, 24 óra el forgása alatt önként adják ki, külömben kénytelenek lesznek a' Fr. seregek őket hazanként meg vizsgálni, és azon hátra maradt dolgoknak el titkolóit mint a' közönséges rendtartásnak meg háborítóit meg büntetni.

A' *Korszikai* sziget mostani kúrnyúlállásairól ekként beszél a' fent nevezett *Bétsi* udvari diarium: „A' *Korszikai* Parlamentom, *ügymond*, ismét el o'fzlott, minekutánna a' püspöki dézmáknak meg kissebitetéséről, és az oda való *Universitásnak* és *papi Seminariumnak* újjobban való ki nyitásokról külömbkülömbféle rendeléseket tett volna. Azomban, találatnak még ott olly kerületek a' mellyeknek lakosai nem akarják a' nem régiben reájok vetett közönséges adót meg fizetni.

A' néhai *Korszikai* Pünkösti királynak *Neuhof* Bátonak a' fia *Nordt Fridrik* név alatt *Korszikába* menvén, és azon szigetbelieknél nagy kedvességet találván, azon igyekszik, hogy hajlandóbbakká tehesse a' lakosokat mostani urokhoz az *Ángliai* királyhoz; arravalónézve minden héten két concertet és egy vendégséget tart, 's illyenképen sokféle úton módon kívánja sziveket meg nyerni.

Bataviai Respublika.

A' *Hollandus* patrióták is meg tébolyodván elméjekben, új *revolutionalis* kalendariumot akartak készíteni, és Jan. 20-tól fogva, mellyen t. i. a' *revolútiót* el kezdték, számlálni az esztendő, a' melly fel tételeket nem tsak jóvá nem hagyták sőt egyáltalában meg vetették a' *Hágai* köz Rendek. — A' *Frislandiába* és *Zelandiába* küldetett Com.

missariusok üres válasszal tértek vissza Hágába, mivel egyáltalában meg nem akarnak a' nevezett tartományok a' nemzeti gyűlés öszve hívásában egyyezni. — Hoffzas ellentállások után is kénytelenek voltak Ámsterdámnak polgári előjárói a' zabolátlan község kívánságának engedni, és közönséges hivataljaiktól meg fosztani azokat, a' kik az Orániai hertzei ház eránt jó indulattal és engedelmességgel lenni láttatnak. — A' Hollándiai ki kötőhelyekben múlt esztendőben bé ment 's oda vissza tért hajóknak számba vételekből ki tettett, hogy ezen Respublikának tengeri kereskedése a' revolutiónak kezdetétől fogva nagyon alá szállott.

Nem fundamentom nélkül szokták a' Magyarok példa beszédben mondani: *A' hol szél nem fúj nem tsörög ott a' fa levele.* Néhány időtől fogva számos ártillériát és hadi seregeket küldöttek a' Batavusok a' *Vesztfaliai* kerület határaitra; az ártilléria még egy darabig *Gröninga*-ba fog maradni,

Az *Ángliai* kormmányfzék ismét 42 Hollándia kereskedő hajót, mellyek közül 5 a' napkeleti Indiából tért vissza, botsátott kotyavetyére, a' mellyeken lévő portékák-
nak ára 8 millió 200000 forintra betsültetik. Ebből is ki tettzik, hogy a' *Londoni* udvar minden tehetségével védelmezni fogja az Orániai hertzei háznak össi jussait. — A' Batavusok a' jövő tavaszra 60000 emberből álló hadi sereget akarnak ki állítani, és tengeri erejeket is számos hadakozó hajókkal szaporítani, melly végre *Amsterdam* 4; *Rotterdam* 2; *Zelandia* 1; *Frislandia* 1; *Horn* és *Enkhusen* hasonlóképen egy linea hajót fognak ki állítani, melly ha tökéletességre mehet, 40 linea hajóból álló flottája léfzen ennek a' Respublikának.

A' Fr. Directorium meg engedte a' Batavusoknak, hogy a' vélek kötött szerződésben kívánt summának hátra lévő részét a' hadakozás végződése után fizessék ki, hogy annyival inkább több módjok és tehetségek lehessen hadakozó hajóiknak szaporítására.

Elegyes Történetek.

A' múlt Octob. 28-dikán történt véres tsatában esett *Schmertzing* és *Wolkenstein* Cs. K. Generálisoknak emlékezetekre emlékeztető oszlop fog emeltetni *Moguntziában*, nevezetesen a' Péter templomában. — *Mannheim* mellett a' *Rénus* bal partján újabb erősségek készítenek. A' Spanyol Országban múltatott Fr. emigránsokból álló regementek napnyugoti Ámérikában fognak küldetni. — Az Európai tactikában szép előmenetelt tett a' Török katonaság, minekutánna Európai lábra állott volna, mellynek tökéletességre való vitelére 200 Fr. tisztelet hivatott a' Császár Konstantzinápolyba. — A' Jantsárok és Spáhisok közt eddig uralkodott gyűlölséget az által törölte el a' Császár, hogy mind a' kettőt egy forma lábra állította, és egyforma zsoldot rendelt nékik. — A' Konstantzinápolyba küldetett, de Helvétziában el fogatott, és most az Austriai fogságból ki szabadult *Szemonvillénél* találtatott betses köveket és kintset vissza adatta a' Fels. Császár. A' Fels. Orosz Császárnénak neve napján nagy pompa és vendégség volt *Pétersburgban*, a' melly alkalmatossággal a' szent György rendjén lévő vitézekkel edjött ebédelt a' fejedelem asszony. —

Magyar Ország.

Sopronból Jan. 20-ik napján. Ezen Sz. K. város egész igyekezettel azon iparkodik, hogy azon sokféle segedelmeken kívül, mellyekkel több ízben is meg mutatta

Fels. Fejedelmünkhöz való fegyhetetlen hűségét, most ismét 3000 mérő zab adásra ajánlotta magát. Az itt lévő A. C. T. Gymnasium 366 forintokat 's 4 kr., a' Sopronyi Magyar Tarsaság pedig, melly egyedül tanuló deákokból áll, 100 Rénes forintokat ajánlottak a' város Tanátsa és Előjárói által ö Felségének.

Erdély Ország.

Eggy Székely embernek Brassó Várossában való mulatásából tett tudósítása, Boldog Asz. Hav. 4-dik napján 1796.

Úgy képzelem, mintha kérdését hallanám az Úrnak, miképpen töltöttük - el 1795-töt a' Székely földön? Felelek azért summáson: *Alkalmason*. Mert a' midön ennyi Országok szükölködésben vagynak a' földnek nagy terméketlensége miatt, a' mi földünk, és a' szomszéd Szász nemzet, igen kevés helyeken kívül, szintén minden termésait elegendő bővvel meg - hozta; melyet láthatni ebből, hogy mostan, az hó nélkül való igen darabos fagy miatt, sem szekér, sem szán út nintsen: még is a' *Brassai* piatzon, melyet bővébben a' Székelység tart, meg lehet venni a' tiszta búzának köblit 2 Rf. és 48 kr., a' rósot 1 for. és 36 kr., a' zabot 14 garason, a' haritskát (*Hajdinát*) 16 garason, aszalt szilvát 2 Rf. 24 kr. pálinkának fertályát 3 vagy 4 kron, szarvas marha petsenyének fonját 2 vagy 2 1/2 kron; a' széna is eléggé óltsó; jó új bort pedig nem igen kóstolhatni. Ellenben, a' Magyar Nemzetnek Vármegyéin Erdélyben tsak nem mindenütt két annyi áron kél mindenféle gabona. A' kerti vetemények pedig Erdélyben igen jól termettek a' foghagymán kívül, melyből eggy jó főér 2 és 3 kr. is elkernek: a' vereshagyma ellenben eggyfzer bővebb nem

volt; a' káposzta sem szük, holott soha olyan megszükült és drága magvát ennek nem hallottuk, mint a' múlt távafzon; elég vagyon pityóka is, a' murkot (*sárga répd*), melynek Brassóban a' piros nemét mivelik, majd hogy nem ingyen adják. De ezeket el hagyván, mégyek egy nevezetes termésre.

Egész Erdélyben ez ideig a' *Kordovány* bört minden Timárok készítették az Oláh Országokból ki-hoztatni szokott Fá nemetskének jövéseivel és leveleivel, melyet *Szkumpiának*, az az, *Drágának* neveznek Oláhból, minthogy ártos szokott lenni; melynek neve, a' mint őrtém, a' fűvészeknél *Rhus Cotinus*. De ez helyett, egy darab időtől fogva, más féle *Szkumpiát* kezdett mivelni, és már sokra is vitte T. *Benkő József*, a' Köpetzi Ref. Eklésiának mostani Prédikátora, maga közép-Ajtai sokféle plántákat tápláló kertjében, a' hól *Cotinust* is termesztett. Ezekről, a' minap edgyütt beszélvén; im ezeket hallám és rész szerént látam is, hogy 1) az új *Szkumpiának* deák neve *Rhus Coriaria* vagy *Coriariorum*. 2) Mindenik féle a' Tsemeték, vagy, helyesebben nevezve, Fatságok (*Frutexek*) közül való, 's nem a' nagy féle fákhoz tartozó; nem növény nagyobb, mint a' bodza, borostyán, és több ilyen törpe fák nemei. 3) Ennek levelei szárnyasok, mint a' körösfának, a' *Cotinusnak* pedig szép kerekék. 4) A' *Coriariával*, melly K. Ajtáról adatott bé, mások is próbáltak, de nevezetesen, a' Mlt. Brassai Biró és *Consiliarius Fronius Mihály* úr, próbát tétetett ottan egy oda házasodott Prussus jó timárral, *Fuhrmann Heinricussal*, és jóllehet annak levelei nem idején, hanem későn, nagyobb részént meg-sárgodva szedettek volt le, melly miatt előre nem is bizott hozzá,

még is mindazáltal jól találta véle, a' mint bizonyította a' mustra kordovány, mellyett azon Mlt. Biró úr Kolosvárra küldött újságúl, nagy Méltóságú Gubernátor Úrunk Excellentiájának. Azért 5) a' Felséges Királyi Gubernium méltóztatott írni az Háromszéki Fő Király Biró úrnak, Mlt. Gróf Zabolai *Mikes János* Úrnak, hogyha *Benkövel* találkoznék, tanúlná - ki, mi féle plánta lehet az. 6) Úgy is lött, és mind a' *Cotinusból*, mind a' *Coriariából* a' tiszteelt F. K. Guberniumnak forma küldtetett. 7) Munkát is készített *Benkö*, hogy ugyan oda felküldje. Melyben egyebb között meg - mutatja. 8) Hogy Spanyól Országának *Corduba* nevű várossában találtatott a' *Cordovány* bőr készítés, és onnan vette nevét, 's ott és a' szomszédos Országokban mind a' *Coriariával*, mint jobbal élnek. 9) A' másnál ezt sokkal, igen sokkal szaporábban el terjeszthetni. 10) Ha az Erdélyiek kapni fognak rajta, meg is mutatja, hogy ád szaporítani, 's a. t. 11) Sok pénz marad általa a' Hazában.

* * *

A' mai postán a' következő numerusú koperták alatt járó Magyar Kurir érd. Olvasóinak küldöm meg a' Magyar Almanakot, ugymint 47. 51. 53. 79. 105. 137. 152. 167. 170. 173. 174. 176. 179. 187. 188. 189. 207. 220. 221. 229. 231. 233. 247. 249. 252. 254. 259. 261. 262. 274. 275. 278. 286. 287. 298. 303. 310. 312. 313. 315. 319. 321. 327. 336. 340. 342. 343. 350. 387. 395. 471.